

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25, Rīga LV-1010; Tālr.: 67686768; Fakss: 67244074; e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

22.10.2009. Nr. 1-5/277

Uz 02.10.2009. Nr.1-04/643-pav

Latvijas Republikas Satversmes tiesas

Tiesnesim J.Jelāginam

Jura Alunāna ielā 1

Rīgā, LV-1010

Par viedokli lietā Nr.2009-74-01

Ar Satversmes tiesas 2009.gada 2.oktobra lēmumu Latvijas Republikas Tiesībsargs (turpmāk – Tiesībsargs) ir atzīts par pieaicināto personu un uzaicināts sniegt viedokli lietā Nr.2009-74-01 „Par Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma 13.panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106.pantam”.

Ievērojot Tiesībsarga likumā noteikto Tiesībsarga kompetenci, sniedzu Jums viedokli lietā Nr.2009-74-01.

1. 2009.gada 4.jūnijā Saeima pieņēma likumu "Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likums" ("LV", 96 (4082), 19.06.2009.), nosakot spēkā stāšanās laiku ar 2010.gada 1.janvāri, līdz ar to izskatāmais tiesību aizskārums vērtējams pēc likuma spēkā stāšanās brīža.

2. Kā izriet no Satversmes tiesas 2009.gada 2.oktobra lēmuma lietā Nr.2009-74-01 tiek vērtēta Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma 13.panta, ciktāl tas attiecas uz prasību par namu pārvaldīšanai nepieciešamo profesionālo izglītību, atbilstība Latvijas Republikas Satversmei. Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma 13.panta pirmā daļa nosaka: „Pārvaldnieks ir tiesīgs veikt pārvaldīšanas uzdevumu daudzdzīvokļu mājā, ja ir ieguvis dzīvojamās mājas pārvaldīšanai nepieciešamo profesionālo izglītību un vismaz ceturto profesionālās kvalifikācijas līmeni apliecinošu dokumentu, izņemot šajā pantā noteiktos gadījumus. Ja pārvaldnieks ir juridiskā persona, dzīvojamās mājas pārvaldīšanai nepieciešamo profesionālo izglītību un vismaz ceturto profesionālās kvalifikācijas līmeni apliecinošs dokuments nepieciešams tam juridiskās personas darbiniekam, kurš veic pārvaldīšanas līgumā uzdoto pārvaldīšanas uzdevumu attiecīgajā mājā.” Tāpat šī likuma 13.panta otrā daļa nosaka profesionālās prasības arī mājas īpašniekiem un to pilnvarotām personām, kas pārvalda daudzdzīvokļu namu, ja mājas kopējā platība pārsniedz 1500 kvadrātmetrus. Minētais regulējums skar tiesību uz īpašumu

īstenošanu, kas ir noteiktas LR Satversmes 105.pantā, kā arī tiesības uz darbu, kas ir noteiktas LR Satversmes 106.pantā, un vienlīdzīguma principu, kas ir noteikts LR Satversmes 91.pantā.

3. Satversmes 106.pants nosaka, ka ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 106. panta izpratnē tiesības brīvi izvēlēties darba vietu un nodarbošanos nozīmē, pirmkārt, visām personām vienlīdzīgu pieeju darba tirgum un, otrkārt, to, ka valsts nedrīkst noteikt personām citus ierobežojošus kritērijus kā vien noteiktas to spēju un kvalifikācijas prasības, bez kurām persona nevarētu pildīt attiecīgā amata pienākumus. (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2002-21-01 secinājumu daļas 1. punktu un Satversmes tiesas 2003. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2002-20-0103 secinājumu daļas 3. punktu*). Satversmes tiesa arī ir secinājusi, ka attiecībā uz katru nodarbošanos izvirzāmās kvalifikācijas prasības ietver minimālo izglītības līmeni, teorētisko zināšanu, prasmes un atbildības pakāpi, kas nepieciešama šā darba pamatuzdevumu sekmīgai izpildei, un izglītība ir tikai viens no kritērijiem, lai persona pierādītu savu piemērotību attiecīgā amata pildīšanai (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 4. jūnija sprieduma lietā Nr. 2001-16-01 secinājumu daļas 2.2. un 4.2. punktu*). Personas individuālās spējas, īpašības, kā arī profesionālās kvalifikācijas atbilstību veicamajiem darba pienākumiem saskaņā ar Darba likumu u.c. darba tiesisko attiecību regulējošiem normatīviem aktiem vērtē darba devējs, pieņemot personu darbā. Par kvalifikāciju nav uzskatāmi tikai profesionālās izglītības un vismaz ceturtās profesionālās kvalifikācijas līmeni apliecināši dokumenti, kas ir noteikti Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma 13.pantā. Persona profesionālo kvalifikāciju var pierādīt gan ar dokumentiem, kas atspoguļo personas pieredzi, gan profesionālās kvalifikācijas testu rezultātiem, kas bieži tiek veikti, veicot personāla atlasī, tāpat ir nozīme atsauksmēm un citiem rādītājiem. Līdz ar to ar prasību pēc profesionālās izglītības pēc Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma spēkā stāšanās brīža, 2010.gada 1.janvāra, tiek ierobežotas Satversmes 106.pantā garantētās personas pamattiesības brīvi izvēlēties veikt daudzdzīvokļu nama pārvaldnieka darbu. Tāpat tiek ierobežotas darba devēja tiesības izvēlēties atbilstošāko darbinieku.

4. Satversmes 91.pants nosaka, ka „visi cilvēki ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēktiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas”. Saskaņā ar Satversmes tiesas interpretāciju no Satversmes 91.panta pirmā teikuma izriet vienlīdzības princips, kas liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos apstākļos (*sk. Satversmes tiesas 2001.gada 5.decembra spriedumu lietā Nr. 2001-07-0103*). Tāpēc, lai izvērtētu, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91.pantam, jānoskaidro: 1) vai personas ir vienādos un salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētā tiesību norma paredz atšķirīgu attieksmi; 3) vai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis, un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk. Satversmes tiesas 2009.gada 14.janvāra spriedumu lietā Nr.2003-19-0103*). Lai noteiktu, vai un kuras personas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, nepieciešams atrast šīs grupas vienojošo pazīmi (*sk. Satversmes tiesas*

2004. gada 21. maija sprieduma lietā Nr. 2003-23-01 12. punktu). Daudzdzīvokļu namu pārvaldnieka darbu un tā ietekmi uz citiem cilvēkiem var salīdzināt ar cita veida nodarbinātību, kur ir ietekme uz pārējiem sabiedrības locekļiem. Izglītības prasību noteikšanā daudzdzīvokļu namu pārvaldniekiem var saskatīt leģitīmo mērķi - citu cilvēku tiesību aizsardzība. Nosakot profesionalitātes kritērijus daudzdzīvokļu namu pārvaldnieka darbam, ir svarīgi nodrošināt, lai pārējie sabiedrības locekļi varētu paļauties uz to, ka darbu veic profesionālis ar pietiekamām teorētiskām un praktiskām zināšanām un tādējādi tiktu novērsti iespējamie citu personu tiesību aizskārums vai pārkāpumi, kas var rasties darbinieka nezināšanas vai neprofesionalitātes dēļ. Attiecībā uz normatīvajā aktā noteiktām izglītības prasībām Satversmes tiesa ir atzinusi, ka persona, kas uzkrājusi atbilstošas zināšanas, izkopusi mācīšanās prasmi un attīstījusi nepieciešamās spējas saskarsmei ar citiem sabiedrības locekļiem, daudz labāk izprot citu cilvēku pamattiesības un var nodrošināt šo tiesību aizsardzību augstākā līmenī. (sk. *Satversmes tiesas 2007. gada 10. maijā sprieduma lietā Nr. 2006-29-0103 secinājumu daļas 18.punktu*). Lietā par izglītības prasībām KNAB darbiniekiem Satversmes tiesa atzinusi, ka labums, ko sabiedrība gūst no šā formālā kritērija piemērošanas, visupirms ir drošība par to, ka Biroja amatpersonas pienākumu pildīšana ir uzticēta personām, kuru teorētiskā un praktiskā sagatavotība ir pietiekama (sk. *Satversmes tiesas. 2007. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2007-08-01 secinājumu daļas 14.punktu*). Tomēr ir jāņem vērā, ka publisko tiesību jomā darbinieks ir valsts varas nesējs, līdz ar to darbam publisko tiesību jomā ir pieļaujamas lielākas izglītības un profesionālās kvalifikācijas prasības kā privāttiesību jomā.

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka, konstatējot leģitīmo mērķi, nepieciešams izvērtēt pamattiesību ierobežojuma atbilstību samērīguma principam. Pirmkārt, vai izmantotie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai. Otrkārt, vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Treškārt, vai labums, ko gūst sabiedrība, ir lielāks par indivīdam nodarītajiem zaudējumiem. Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tā neatbilst arī samērīguma principam un ir prettiesiska (sk., piemēram, *Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta sprieduma lietā Nr. 2001-12-01 secinājumu daļas 3.1. punktu un Satversmes tiesas 2004. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-04-01 secinājumu daļas 3. punktu*). Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma 13.pantā, kā nepieciešamais profesionalitātes kritērijs, ir noteikts vismaz ceturto profesionālās kvalifikācijas līmeni apliecinošs dokuments. Kā jau augstāk minēts, profesionālās kvalifikācijas līmeni apliecinošs dokuments nav vienīgais profesionalitātes rādītājs daudzdzīvokļu namu pārvaldnieka darba kvalitātē. Ja valsts grib veikt uzraudzību par daudzdzīvokļu namu pārvaldnieku kvalifikāciju, par samērīgu būtu atzīstama pārbaudījumu organizēšana, sertifikācija vai licenzēšana, kur persona varētu pierādīt savas profesionālās zināšanas. Jāņem vērā, ka namu pārvaldīšanā nav tik liela nozīme teorētiskai zināšanu bāzei, kā, piemēram, skolotāja, ierēdņa vai KNAB darbinieka darbā, bet tieši praktiskajām zināšanām, ko personas apgūst dažādos veidos. Lai gan profesionālā izglītība ir vērsta uz praktisko zināšanu apguvi, tomēr, kā jau augstāk minēts, ir arī citi veidi kā persona var iegūt namu pārvaldnieka darbam nepieciešamās zināšanas un

sekmīgi veikt darbu, neapdraudot mājas iedzīvotājus un pārējo sabiedrības daļu. Līdz ar to nav samērīgi kā vienīgo daudzdzīvokļu namu pārvaldnieka profesionalitātes prasību normatīvajā aktā noteikt ceturto līmeni apliecinošu profesionālās kvalifikācijas dokumentu, bez kura persona nevarētu veikt šo darbu. Šāda līdzekļa izvēle, lai garantētu pārējo personu drošību, ir pārlietu personu tiesību ierobežojoša un to var sasniegt ar personu tiesību mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

Apkopojot visu iepriekš minēto, secinu, ka likuma „Par Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma 13.panta pirmā daļa, pēc 2010.gada 1.janvāra ir atzīstama par neatbilstošu Satversmes 91. un 106.pantam.

Ar cieņu
Tiesībsargs

R.Apsītis

Bērziņa 67686768